

Sygn. akt V CSK 462/20

POSTANOWIENIE

Dnia 6 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Widło

w sprawie z powództwa [...] Bank S.A. w W.

przeciwko I. M.-K.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 6 października 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 19 lutego 2020 r., sygn. akt V AGa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża pozwanej I. M.-K. kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz radcy prawnego A. W. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych powiększoną o podatek Vat tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.**

UZASADNIENIE

W sprawie z powództwa [...] Banku S.A. w W. przeciwko I. M.-K. o zapłatę, Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z 3 października 2017 r., XIII GC [...]: 1. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 90.501,37 zł z odsetkami według oprocentowania wynoszącego czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 21 listopada 2016 r.; 2. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 9.945 zł tytułem kosztów postępowania w tym kwotę 5.417 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Po rozpoznaniu apelacji pozwanej, Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 19 lutego 2020 r., V AGa [...]: 1. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 o tyle, że zastrzegł ograniczenie wysokości zasądzonych w tym punkcie odsetek do wysokości odsetek maksymalnych; 2. oddalił apelację pozwanej w pozostałej części; 3. nie obciążył pozwanej kosztami postępowania apelacyjnego.

Pismem z 22 lipca 2020 r. skargę kasacyjną od ww. wyroku Sądu Apelacyjnego wywiodła pozwana, zaskarżając przedmiotowe rozstrzygnięcie w całości. Strona pozwana wniosła w pierwszej kolejności o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując na nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) wobec pozbawienia pozwanej możliwości obrony swych praw, a także o przyznanie kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pełnomocnika występującego w postępowaniu kasacyjnym z urzędu. Wydanemu wyrokowi zarzucono:

- naruszenie prawa procesowego prowadzącego do nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji, to jest art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 117 k.p.c., art. 5 k.p.c. przez pozbawienie pozwanej możliwości obrony jej praw na skutek bezzasadnego oddalenia jej wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu co doprowadziło do pominięcia istotnych dla pozwanej wniosków dowodowych oraz nieprzedstawienia przez pozwaną wszystkich zarzutów istotnych dla sprawy, w tym między innym zarzutu przyczynienia się powodowej spółki do powstałej szkody w wyniku naruszenia procedur powoda

w zakresie wypłaty środków, co ograniczyłoby odpowiedzialność pozwanej z tytułu nienależytego wykonania umowy;

- a nadto naruszenie prawa procesowego, które mogło istotnie wpłynąć na wynik sprawy, to jest art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 5 k.p.c. oraz art. 232 k.p.c. polegającym na nieuchyleniu zaskarżonego wyroku przez Sąd drugiej instancji, mimo że postępowanie przed Sądem pierwszej instancji było dotknięte nieważnością w związku z pozbawieniem pozwanej możliwości obrony jej praw.

Pismem z 10 września 2020 r. odpowiedź na skargę kasacyjną złożyła strona powodowa, wnosząc w pierwszej kolejności o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie od pozwanej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie spełnia ustawowych kryteriów usprawiedliwiających przyjęcie jej do rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Autor skargi kasacyjnej powołał się w podstawie przyjęcia jej do rozpoznania na zachodzącą w sprawie nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) wobec pozbawienia pozwanej możliwości obrony swych praw. W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, że nieustanowienie pełnomocnika z urzędu przez Sąd pierwszej instancji stanowiło o faktycznej niemożności obrony swoich praw przez pozwaną, gdyż pomimo zdolności do formułowania pism związanej z jej wyższym wykształceniem, nie eksponowała ona wątków sprawy istotnych z punktu

widzenia prawnego i nie stawiała odpowiednich zarzutów ze względu na brak odpowiedniego wykształcenia w tym zakresie. Jedynie wiedza i doświadczenie profesjonalnego pełnomocnika prowadziłyby do należytej ochrony praw pozwanej. W konkluzji wskazano, że uchybienie procesowe i nieudolność procesowa pozwanej doprowadziły do tego, że nie rozpoznano wszystkich istotnych dla sprawy okoliczności, a tym samym postępowanie dotknięte jest nieważnością.

W analizowanej sprawie skarżąca wniosła o zwolnienie jej od kosztów sądowych oraz ustanowienie pełnomocnika z urzędu w piśmie z 17 lipca 2017 r. (k. 112 *verte* akt sądowych), a więc na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, prowadzonego przed Sądem Okręgowym. Postanowieniem z 25 lipca 2017 r. Sąd Okręgowy w [...] oddalił wniosek pozwanej o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, a postanowieniem z 4 sierpnia 2017 r. oddalił wniosek pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych. Złożyła ona zażalenie jedynie w odniesieniu do postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych. Sąd Apelacyjny w [...] postanowieniem z 29 września 2017 r. oddalił przedmiotowe zażalenie. W toku postępowania apelacyjnego pozwana nie wносиła o ustanowienie na jej rzecz pełnomocnika z urzędu.

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swych praw zachodzi wówczas, gdy strona, wbrew swej woli, została faktycznie pozbawiona możliwości działania. Ten przejaw nieważności występuje wówczas, gdy na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej strona nie mogła brać i faktycznie nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, a skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych rozprawach przed wydaniem wyroku w danej instancji. Ocena, czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony swych praw, dokonywana jest przy tym na podstawie konkretnych okoliczności sprawy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 10 maja 1974 r., II CR 155/74, OSPiKA 1975 r., Nr 3, poz. 66; z 10 lipca 1974 r., II CR 331/74, OSN 1975 r., Nr 5, poz. 84; czy postanowienie Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., III CKN 461/99, niepubl.).

W sprawie objętej skargą nie może być mowy o pozbawieniu skarżącej możliwości działania, ponieważ uczestniczyła ona aktywnie w postępowaniu

sądowym, a w jego toku składała pisma procesowe, w których przedstawiała swoje stanowisko i zgłaszała wnioski dowodowe. Pozwana uczestniczyła w rozprawach przed sądami powszechnymi, złożyła także wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi kasacyjnej (nie składając podobnego wniosku na etapie postępowania apelacyjnego).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika z urzędu w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swych praw (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 listopada 2008 r., I UK 211/08). Zarzut taki mógłby odnieść powodzenie w okolicznościach pominięcia przez sąd wniosku o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu. W niniejszej sprawie taka sytuacja nie miała miejsca - Sąd Okręgowy oddalił wniosek pozwanej o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w procedurze przewidzianej przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Pozwana nie występowała o ustanowienie pełnomocnika z urzędu przed sądem drugiej instancji.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 i art. 102 w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, przyznając ponadto od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz radcy prawnego A. W. kwotę 2700 złotych powiększoną o podatek VAT tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.